

Årsskrift 2016

Innehåll

Ordföranden har ordet	2
Almanacksbilder	3
Frikyrkorna – en del av folkrörelsesverige	6
Kyrkan som inte blev	7
Missionshuset på höjden	8
Norröra kapell i ny glans	9
Föreningen Folkets hus på Blidö	10
Viskningar från ristningar	12
Badhusföreningen har det varmt och gott	13
Inredningen av Båtsmanstorpet	14
Styrelsens verksamhetsberättelse	16
Rapporter från arbetsgrupperna	20
Kontaktuppgifter	23

Blidö sockens Hembygdsförening
www.hembygd.se/blido
infobshf@gmail.com

Pris 50 kr

Ordföranden har ordet

I årets årsskrift, liksom i vår almanacka, hittar ni bilder och texter kring "helgade hus". Det är missionshus och små kapell där människor har samlats till gudstjänster, bönemöten, körövningar och andra aktiviteter. Flera av byggnaderna används nu för andra ändamål. Frikyrkorörelsen, som en gång hade ett starkt fäste i vår socken, har tappat medlemmar.

Själv har jag barndomsminnen från missionshuset på Oxhalsö där min pappa var aktiv ledare för juniorverksamheten och mamma var söndagsskollärare. För några år sedan gick Blidöförsamlingen upp i Norrtälje missionsförsamling, som beslutade att sälja huset till en privatperson. Jag beklagar att huset inte kunde tagits över av någon förening och använts som möteslokal, jag hade önskat att huset "gått till bygden". Men ingen förening hade råd, tyvärr, och driftskostnaderna hade säkert också blivit för höga.

Mycket har förändrats inom föreningslivet på våra öar. Det är inte bara frikyrkorörelsen som tappat medlemmar, också Folkets Hus-föreningen, som ni kan läsa om på sidan 10-11, lade ner sin verksamhet på 1950-talet. Som tur är, är det fortfarande aktiviteter i gamla Folkets Hus, som nu är Blidö Bio med filmvisningar och konserter. Plus även i bastun vid Blidö kyrka, som badhusföreningen har hållit igång sedan 1945, se sid 13. Jag tror och hoppas att dagens ungdomar vänder tillbaka till föreningslivet när de inser att ensam inte alltid är stark!

Vi är glada att hembygdsföreningen fortfarande har ett stabilt medlemsantal, och vi hoppas att flera kan hitta till

våra aktiviteter kring Båtsmanstorpet. Själv har jag suttit tio år som ordförande, men nu känner jag att åldern börjar ta ut sin rätt, och jag kommer därför att avgå vid årsmötet. Man ska avgå i tid, innan man har slut på nya idéer och bara förvaltar de gamla.

Men jag kommer att fortsätta som styrelsemedlem, så jag lägger inte av helt. Det är fantastiskt roligt att vara med i Blidö sockens hembygdsförening, och arbeta för att dåtid, nutid och framtid knyts samman. Vi lär av historien för att bättre förstå vår egen tid. Det är också vår förhoppning att allt fler kan finna sin utkomst i skärgården och bosätta sig här. Blidöbygden ska leva!

Till slut vill jag tacka alla mina medarbetare i föreningen, styrelseledamöte och andra aktiva som varit med mig sedan 2006. Jag vill också rikta min tacksamhet till våra medlemmar och andra besökare på våra möten och andra aktiviteter. Det är så roligt att uppleva att Blidö sockens hembygdsförening möts med värme och uppskattning för det vi gör!

ANDERS SUNDBERG, ORDFÖRANDE

Blidö sockens Hembygdsförening

Postadress: c/o Broberg, Parkuddsvägen 83, 760 17 Blidö

E-post: infobshf@gmail.com

Webbplats: www.hembygd.se/blido

Medlemsavgift: enskild medlem 200 kronor, familj (två eller flera personer) 300 kronor.

Bankgiro: 344 - 5665.

Redaktör för årsskriften: Ingrid Jacobsson

Almanackan 2016 -

Gamla bilder från missionshus och församlingshem

Här visar vi några av årets bilder. Det finns ännu exemplar av almanackan kvar, den kostar 100 kr. Du som ännu inte köpt den kan mejla till infobshf@gmail.com eller ringa till Rolf Nilsson 070 - 899 49 63 och beställa ett exemplar. Köper du almanackan stödjer du hembygdsföreningen!

Januari – Oxhalsö

Missionshuset byggdes 1879-80. Det är ett av de större missionshusen i Roslagen. Huset byggdes till och renoverades i flera omgångar. Numera i privat ägo sedan församlingen upplöstes 2010.
Foto: Sven Östermans arkiv.

Februari – Bruket

Brukets missionshus byggdes 1883. Timret kom från Vetttersö, och lossades vid Brukets brygga "under sång och jubel". Huset såldes 1988 till en privatperson och är nu ombyggt till bostäder.
Foto: Missionsförbundets bok Bildgalleri.

Mars – Köpmanholm

1904 uppfördes missionshuset, 1987 såldes det till en privatperson. Innan dess hade det hyrts av Hemvärnet under ett antal år.
Foto: Missionsförbundets bok Bildgalleri.

April – Vagnsunda

1927 fanns det ett stort antal bofasta i Vagnsunda, och församlingen var livaktig när missionshuset byggdes. Också detta är nu sedan 1969 privat fritidshus. *Foto: Gammalt vykort.*

Maj - Norröra

Medlemmar i Missionsförbundet fanns även på de mindre öarna, bland annat på Norröra.

Där byggdes det lilla kapellet 1905-08. Huset finns kvar än i dag, och används både för gudstjänster och profana sammankomster. Det har renoverats i flera omgångar, läs mer på sig 9.

Foto: Helgade hus, bok utgiven 1995.

Juni – Söderöra

Bönhuset på Söderöra byggdes 1913. Det har dock aldrig varit i missionsförsamlingens ägo, utan ägts gemensamt av de boende i byn.

Huset finns fortfarande kvar och används för olika sammankomster.

Foto: Himmelska lador och jordiska tempel, bok utgiven 1985.

Juli – Svartlöga

Även på Svartlöga fanns en missionskrets med trogna medlemmar som 1916 köpte denna lilla stuga. Den inreddes som samlingslokal och fick 60 sittplatser. Det var skärgårdens minsta missionshus.

Foto: Sven Anderssons fotoalbum.

Augusti - Hammerska ladan

Furusund har aldrig haft någon kyrka eller missionshus. Men gudstjänster och sammankomster har hållits, och hålls fortfarande, i olika lokaler. Bland annat i Hammerska ladan, vars ursprung är Mindre teatern i Stockholm.

Foto: Okänd, från Furusunds kulturförenings samling

September – Almvik

Kyrkliga syföreningen på Blidö samlade under många år in pengar till ett församlingshem. Pengarna kom företrädesvis från föreningens auktioner, där man sålde handarbeten som de flitiga damerna förfärdigat. Församlingshuset invigdes 1950 och är i dag en flitigt använd allmän föreningsgård.

Foto: Göte Lagerkvist

Oktober – Högmarsö

På Högmarsö hölls under flera år frikyrkliga sammankomster i olika privata hem. Men 1912 bildades en riktig missionsförsamling som uppförde missionshuset under åren 1912-14. Länna församling övertog kapellet 1966, och här hålls fortfarande ett par gudstjänster per år samt andra sammankomster.

Foto: Joakim Edlund.

November – Blidö, sockenstugan

Huset nedanför Blidö kyrka var först byskola för Blidö gård och senare kommunal skola. 1971, vid kommunsammanslagningen, togs huset över av Norrtälje kommun. 1994 köptes huset, som nu är församlingshem, tillbaka av församlingen. Det inrymmer också en privatbostad. *Foto: Göte Lagerkvist*

December – Blidö kyrka

Blidö kyrka uppfördes åren 1856-59. Den byggdes runt det gamla träkapellet som funnits på platsen sedan mitten av 1600-talet. Klockstapeln, som hörde till det gamla kapellet, uppfördes 1744. Kyrkogården anlades 1778.

Foto: Gammalt vykort.

Folkrörelsesverige växte fram i opposition mot de styrande

1800-talet var en omvälvande tid på många sätt. Människorna bröt med auktoriteterna, både inom religionen och inom arbetslivet. Frikyrkorna, fackföreningarna och nykterhetslogerna ledde fram till det demokratiska genombrottet.

Frikyrkorörelsen har sina rötter långt tillbaka i tiden, i pietismen som växte fram på 1700-talet. Den var en rörelse som opponerade mot den stränga lutherska kyrkan, och i stället betonade lekmännens roll – även icke-prästvigda skulle få förkunna Guds ord. Man samlades till bön och bibelstudier i hemmen. Men detta sågs inte med blida ögon av kyrkan och de styrande, och 1726 infördes *konventikelplakatet*, en svensk förordning som förbjöd konventiklar – bönemöten – i hemmen.

Folkrörelserna gick dock inte att hejda. Tillsammans med nykterhetsrörelsen och arbetarrörelsen växte sig frikyrkorörelsen allt starkare. Evangeliska fosterlandsstiftelsen och Svenska baptistsamfundet bildades, och 1858 avskaffades konventikelplakatet. 1860 fick människor rätt att övergå till ett annat trossamfund än Svenska kyrkan. Lekmannapredikanter reste runt i landet och förkunnade de nya läroren. Allt fler frikyrkor bildades, 1878 tillkom Svenska missionsförbundet, 1913 Pingströrelsen.

Till Roslagen kom väckelserörelsen tidigt. Redan omkring 1850 hölls möten i Norrtäljetrakten, och till Blidö socken kom frälsningsläran tio år senare. En ung man, telegrafisten Henrik Bohman från Furusund, var 19 år då han 1863 blev en av de första att ansluta sig till den nya rörelsen. Två år senare började han predika bland annat i Furusund och på Oxhalsö. Man hade bönemöten i hemmen, ofta på Blidö, och deltagarna kunde komma från Gräskö, Yxlan, Norröra och andra öar. Efter mötena bjöds gärna på smörgås, mjölk och kaffe, eftersom många hade lång väg hem med båt.

Henrik Bohman blev den förste predikanten när Norrtälje Missionsförening bildades 1872. Blidö anslöt sig först till denna förening, men vid ett möte i Yxlö sommaren 1878 bildade man en egen församling. Medlemmarna höll eget nattvardsfirande, också i hemmen, och många av pionjärerna fick utstå hån och förakt för att de bröt mot kyrkans traditioner. Men de lät sig inte hejdas, och antalet medlemmar i missionsföreningen ökade.

När man blev fler medlemmar växte också behovet av samlingslokaler. Redan 1879 beslöt man att bygga det första missionshuset, och det kom att uppföras på Oxhalsö. Men socknen var stor, och fler gudstjänstlokaler behövdes. I skriften Blidö missionsförsamling 1878 – 1978 (skriven av dåvarande pastor Berthold Angebrand) kallas församlingen ”de många öarnas och missionshusens församling”. Efter det första missionshuset uppfördes eller förvärvades också samlingslokaler i Bruket, Köpmanholm, på Norröra, Söderöra, Svartlöga, i Vagnsunda och Stämmarsund. I Stämmarsund var det fastigheten Margrethill som nyttjades av församlingen,

främst som barnkoloni. Koloniverksamheten startade 1916 och pågick i 32 år framöver.

Församlingen i Blidö socken hade många verksamheter. Syförening, sångkör för barn och vuxna, strängmusik, söndagsskola, juniorverksamhet och bibelskola. Och medlemstalet växte. Från att ha haft 25 medlemmar vid bildandet 1878 och 276 medlemmar redan tio år senare blev församlingen som störst 1920, då den bestod av 324 personer. Sedan sjönk medlemstalet. Utflyttningen till fastlandet började, och 2010 upplöstes församlingen. Många av de gamla missionshusen har blivit privatbostäder, men några används fortfarande som samlingslokaler, där man både håller gudstjänster och mer profana möten.

Medlemstalet har också gått ner i frikyrkorna rent allmänt. Många mindre församlingar har lagts ner, och de kvarvarande samarbetar över förbundsgränserna. 4 juni 2011 bildades ett frikyrkosamfund, Gemensam framtid av Svenska missionskyrkan, Metodistkyrkan i Sverige och Svenska baptistsamfundet. Samfundet bytte i maj 2013 namn till Equmeniakyrkan.

Nykterhetsrörelsen växte parallellt med frikyrkorörelsen, och många var medlemmar både i en frikyrka och i ett nykterhetsförbund. Omkring 6 procent av befolkningen, cirka 336 000 personer, var medlemmar i en nykterhetsorganisation år 1910. Nykterhetsrörelsen fick också ett betydande politiskt inflytande, ännu på 1950-talet var en majoritet av riksdagsledamöterna organiserade nykterister. Rörelsen hade sitt starkaste fästet i Småland, där också frikyrkorörelsen var stark. ”Svenska bibelbältet” och ”Svenska nykterhetsbältet” sammanföll. Men också i Norrland och Bohuslän var nykteristerna många. I dag har nykterhetsrörelsens samlade organisationer cirka 250 000 medlemmar.

Arbetarrörelsen växte fram samtidigt som de övriga folkrörelserna. 1886 bildades Sveriges första fackförbund, Svenska Typografförbundet. Senare samma år bildades förbund nummer två, Svenska Postmannaförbundet. Under de närmaste decennierna bildades ett stort antal fackförbund, som 1898 samlades i den nybildade Landsorganisationen LO. En av LO:s största framgångar var Saltsjöbadsavtalet, som undertecknades 1938 tillsammans med Svenska Arbetsgivarföreningen. Avtalet slog fast en rad riktlinjer för förhållandet mellan arbetare och arbetsgivare och ”Saltsjöbadsandan” fick stor påverkan på utvecklingen av arbetsmarknaden i Sverige.

1995 nådde LO sin toppnotering, då 88 procent av arbetarna var fackligt anslutna. Sedan dess har organiseringen minskat, och 2015 var 65 procent av arbetarna, cirka 1,5 miljoner, anslutna till något LO-förbund.

INGRID JACOBSSON

Kyrkan som inte blev

Ett av skissförslagen till kyrka i Furusund. Här är den sammanbyggd med klockstapeln via en gång med tak över. Skisserna gjordes 1942, och originalen visar en rödmålad kyrka i trä.

Furusund har aldrig haft någon kyrka. Men på 1940-talet var det nära att det byggdes en. Färjetrafiken satte dock stopp för det hela. När färjorna kom ansågs det lättare för församlingsborna att ta sig till Blidö kyrka.

1943 skrev komminister Evert Lennep till Blidö folkskolestyrelse och frågade om inte skollokalen i Furusund kunde få utnyttjas för gudstjänster, föredrag med mera. Han ville därmed ”ordna ett intensivare församlingliv i Furusund”. Redan 1942 hade arkitekten K M Wetterberg gjort skisser (se bilder) på hur en kyrka i Fursusund skulle kunna se ut.

Skolstyrelsen beslöt att bifalla pastorns begäran, under förutsättning att gudstjänsterna och de andra mötesaktiviteterna ”icke komme att inkräkta på den tid, som är anslagen till den lagstadgade undervisningen vid skolan, och att utgifter för extra städning och dylikt icke må åvila skolkassan”. Så högtidligt uttryckte man sig då.

Den första augusti 1943 hölls den första gudstjänsten i skolan. Vid samma tid tog man också fram förslag till stadgar för en stiftelse med namnet *Furusunds kapell*. Stiftelsens ändamål var att samla in medel för att kunna uppföra ett kapell bredvid klockstapeln. Klockstapeln fanns sedan tidigare. I den ringde man till helgsmål varje lördag, och även kallade till gudstjänst. Klockan hade, enligt en inskription på den, skänkts av E.G. Villa Stentorp, Furusund. Ringare Kjellström skötte klockringningen, men när han ville ha betalt upphörde den! Eftersom det inte fanns någon aktiv församling fanns det ju inte heller några ekonomiska medel. Klockan finns nu i klockarstugan på Blidö.

Men tiderna förändrades. När färjorna kom i mitten av 1950-talet blev det lättare för Furusundsborna att ta sig till Blidö, och gudstjänsterna upphörde. Någon kyrka blev det aldrig i Furusund.

INGRID JACOBSSON

Tack till Kerstin Roxell för lån av material om planerna på kyrka i Furusund.

Ett annat skissförslag där kyrkan och klockstapeln är skilda åt.

Missionshuset på höjden

Anna-Greta Malmquist, som varit organist i Norrtälje kyrka och mycket aktiv i Blidö missionsförsamling, delar här med sig av minnen från "missionshuset på höjden" – huset på Oxhalsö, i kurvan mitt emot Båtsmanstorpet. Missionshuset såldes till privatpersoner när församlingen lades ner 2010.

Blidö tog tidigt plats i min historia. Mannen i mitt liv, Tomono Malmquist, tillbringade sin barndoms somrar hos sina morföräldrar Kristina och Frans Sjöblom på Almvik. Deras dotter Lydia, som sedan blev min svärmor, fick sin kallelse som ung, och reste ut till Kongo som missionär med sin man Svante Malmquist 1911. Missionsförsamlingen på Blidö hade redan då funnits i många år och var stor och livaktig. Församlingen sände med glädje iväg sin unga medlem med varma tankar, böner – och visst ekonomiskt stöd, såvitt jag förstod.

Min man och jag byggde ett sommarhus på Blidö 1963. Oscar Andersson, som var ett välkänt namn i Blidöbygden, hjälpte oss med grunden. Stina Andersson, som betydde en hel del i allmänhet för Blidöbygden, och i synnerhet för missionsförsamlingen, såg till att vår familj gjorde tjänst med sång och musik under de tider vi vistades i vår stuga. Mer av detta blev det från 1980, då jag fick tjänst som organist i Norrtälje kyrka och vi flyttade till Roslagen.

Med tiden blev det andra förhållanden både för mig och missionsförsamlingen. Jag blev pensionär och änka, och allt färre medlemmar fanns kvar i "missionshuset på höjden". Det fick förlängd verksamhet på tio år från 1999, då viljan hos mig att fortsätta min musiktillvaro bidrog till att det på nytt hördes sång och spel där. Unga och gamla kom och gick i det fina missionshuset – om än inte som i gamla tider.

De få församlingsmedlemmar som fortfarande fanns kvar uppskattade att komma dit, och jag själv var glad för de goda människor jag mötte och fick vara tillsammans med. Senare gick Blidöförsamlingen samman med Norrtälje missionsförsamling.

Varje måndag och en hel del söndagar fick jag glädjen att köra "de sju strömmarnas väg", och jag njöt under de tio årens åkande av allt vackert utefter vägen, vilken årstid det än var.

Det första jag ville göra i musikverksamheten var att få igång en barnkör. Det lyckades, och jag fick träffa många härliga föräldrar, som ställde upp. Enda missödet var lite trubbel en gång med en nyckel som var borta. Barnen deltog med förtjusning i krossandet av köksfönstret, där det minsta fick krypa in och öppna! Slutet gott, om någon undrar ...

Kören medverkade många gånger vid de musikandakter och –gudstjänster som hölls på söndagarna och de sjöng även i Blidö kyrka, speciellt vid jultid. Medverkade gjorde även andra musikervänner och elever.

Ibland blev det också andakter på Blidösundsgården. De församlingsmedlemmar som bodde där hämtades med assistans av Anneliese Gyllke, hjälpsam vän, varje måndag. Då hade vi samling kl 17:00 med olika program, samvaro med kaffe och kort andakt. Då kom även andra trogna försam-

Foto: Ingrid Jacobsson

Det stora missionshuset på Oxhalsö, Blidö. Nu i privat ägo.

lingsmedlemmar. De gamla som hämtades var ivriga att få komma iväg – så ivriga ibland att de kom i tofflor. Anneliese och jag hjälptes åt att få dem in i bilen. Märta ville gärna sitta i framsätet, men där måste Ragnhild sitta, som var lång till växten. Gunborg, som var blind, kom in på rätt ledd i baksätet med Märta och Thyra vid sidan. Hon var lite stel och öm men kommenterade: "Nu har jag ena skinkan inne ...". Ja, skratten var många. Till slut fick Anneliese krypa in i bakluckan. Det gällde att inte glömma att öppna den efter färden till Oxhalsö!

Under bilturen gjorde vi låtsasresor och talade både om Sveriges landskap och andra länder. En gång kom vi till och med till Florens och andra ställen i Italien i fantasin. Vi talade också om stjärnorna och deras spännande konstellationer, ingenstans såg man dem klarare än vid "missionshuset på höjden". Människokroppens obegripliga mysterier och mycket annat avhandlade vi också. Innan måndagskvällarna var slut samlades musiklyssnare kring tjugig musik på en cd, och några hann få sig en sånglektion.

Jag lärde känna många underbara människor på Blidö. Några Blidöbor jag mötte, och flera av barnen från kören, är ännu mina allra bästa vänner. Barnen är nu vuxna och färdigutbildade i olika yrken. Tyvärr hinner vi inte musicera vidare tillsammans som vi gjort i flera år, men jag är ändå mycket glad över alla minnen och alla kontakter jag fick i Blidö missionsförsamling.

ANNA-GRETA MALMQUIST

Missionsförsamlingen i Blidö socken grundades på 1880-talet. 1893 ändrades namnet till Blidö Friförsamling och 1947 ännu en gång, då församlingen fick namnet Blidö Missionsförsamling. 2010 upplöstes församlingen och de sex dåvarande medlemmarna fördes över till Norrtälje missionsförsamling.

Norröra kapell - i ny glans

Blidö missionsförsamling sålde kapellet till en nybildad samfällighetsförening på Norröra. Flitiga fritidsboende har renoverat kapellet, som används både om sommaren - och en gång på vintern.

Missionskapellet på Norröra byggdes 1905 - 08. Marken skänktes av öns invånare som också uppförde kapellet. Ledande vid detta bygge var Williard Sjöblom (f 1860), som gjorde grunden då han var en duktig stensättare. Brodern Fridolf Sjöblom (f 1862) målade en tavla med texten "Åt Herren gifve man äran och Hans lof förkunne man på öarna". Den tavlan sitter på väggen bakom altaret.

Fridolf Sjöbloms tavla från början av 1900-talet pryder väggen bakom altaret. Brädgolvet är linoljefärgskurat.

Någon gång i slutet av 1970-talet gjordes en viss upprustning av kapellet. Basar för detta var ett par missionsmedlemmar från Blidö – Oscar Andersson och Nils Sundberg. Sommaren 1990 gjordes ytterligare upprustning och en förstukvist byggdes till. Numera ägs kapellet av Norröra samfällighetsförening. Föreningen, som har 121 fastigheter som delägare, bildades 2009. Kapellet förvärvades från den tidigare ägaren Blidö missionsförsamling som då avvecklade sin verksamhet.

2012 startade renoveringen, sedan samfällighetsföreningen fått byggnadsvårdsråd av Stockholms läns museum. En byggnadsvårdsplan har skapats med stöd av ekonomiskt bidrag från Länsstyrelsen i Stockholms län – enheten för Kulturmiljö. Hittills har fönstren, fasaden, golvet och innerväggarna res-

Spikhuvuden och skador täcktes med shellack, sedan målades väggarna med linoljefärg.

taurerats med hjälp av frivilliga Norrörabor. I fjol arbetade 15 – 20 personer på kapellet, som nu lyser i sin forna glans. Kapellet används på sommaren för gudstjänst på midsommardagen i samverkan med Missionsförbundet med efterföljande jazzkonsert, samt föreningsmöten, "onsdagsträffar", konst- och fotoutställningar. Jazzkonsert hålls även på Allhelgonahelgen.

Tack till Kerstin Envall och Moulienne Giesecke i Norröras samfällighetsförening som försett oss med information om kapellet och foton från restaureringen.

Jazzkonsert i gröngräset midsommaren 2015.

Föreningen Folkets Hus på Blidö

För snart hundra år sedan, den 3 februari 1918, samlades en grupp män, för det var bara män, för att bilda en ny förening på Blidö. Det var Föreningen Folkets Hus som i nära fyrtio år höll möten, anordnade danser och visade film i det hus som i dag är Blidö Bio.

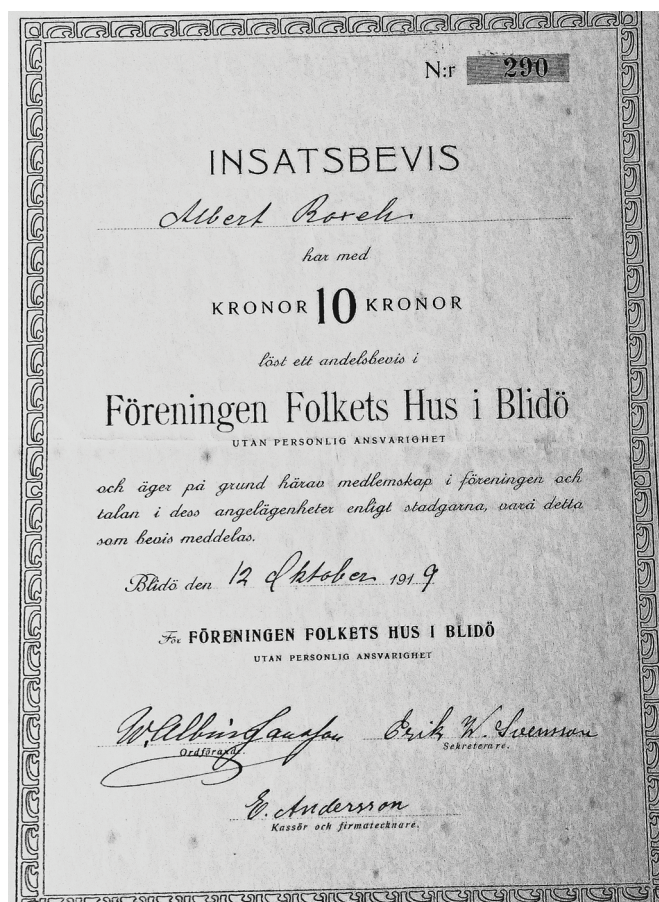
Vid bildandet av föreningen fick medlemmarna teckna andelar à 10 kronor styck. Om man så önskade fick beloppet betalas av med 2 kronor/månad i fem månader. Den nya styrelsen beställde redan en vecka senare andelsbevis, teckningslistor och bokföringsböcker på ett tryckeri. Man började också leta efter en lämplig tomt för att bygga ett Folkets Hus.

Styrelsen var aktiv i tomtfrågan, och redan vid ett möte två månader senare, 14 april, beslöt man att köpa "tomt vid Stämmarsund av C.A. Svensson för ett pris av 200 kr". (Motsvarar cirka 4 000 kronor i 2016 års penningvärde.) Sedan gick sommaren, och först i november beslutade man att "för alla de kontanta penningar föreningen för närvarande innehar inköpa nödigt virke för byggandet av Folkets Hus". Adolf Malm och Erik Svensson utsågs till att både köpa in och forsla hem virket som kostade 900 kronor. (Drygt 18 000 kronor i dagens penningvärde.)

På nyåret 1919 satte man igång byggandet. Föreningen hade på årsmötet beslutat att allt byggnadsarbete skulle utföras av medlemmarna själva, mot en timlön av 1 kr. Lönen skulle dock inte betalas ut kontant, utan de som deltog i bygget skulle i stället få andelar i föreningen som motsvarade den tid de lagt ner. Redan i augusti kunde lokalen tas i bruk. Då hade man köpt byggnadsmaterial för 2 200 kr, frakterna hade gått på 225 kr och arbetsomkostnaderna, som betalats i andelar, uppgick till 1 012 kr.

Men man fick också inkomster. Lokalen hyrdes ut, man hade två paketauktioner första året och en friluftsbasar, plus medlemsavgifterna förstås. 31 december 1919 hade man 83 medlemmar. Bland medlemmarna fanns givetvis många arbetare från Blidö och öarna runt omkring: murare, målare, snickare, järnarbetare, timmermän. Man kan förstå att bygget av Folkets Hus gick snabbt med många duktiga yrkesmän i föreningen! Men det fanns förstås också de som hade anknytning till fiske och sjöfart: fiskare, skeppare, båtbyggare och sjömän. Bara två kvinnor återfinns i den första medlemsförteckningen, och de står bara angivna som "fröknar" – Svea Törnkvist och Märta Svensson, båda boende i Stämmarsund.

Mötes- och festverksamheten tycks ha varit livlig. Styrelsen måste besluta om avgifter för att få hyra Folkets Hus. Man beslöt att hyra ut för 5 kr per möte till Blidö arbetarekommun, Svenska Träarbetareförbundets avdelning 250, Skalsmsund, Svenska Grov- och fabriksarbetareförbundets avdelning 3, Skalsmsund, Kooperativa Handelsföreningen och andra ideella föreningar. För festligare tillställningar, som danskvällar, uppgick hyran till 15 kr kvällen, eller till och med högre ibland, men då efter särskild överenskomst med styrelsen. 1 maj 1920 uppläts dock huset fritt till Arbetarekommunen, som höll en "inbjudningsfäst" för de strejkande varvsarbetarna.

Tio kronor var insatsen, i Folkets Hus-föreningen. Här är Albert Roxells medlemsbevis.

Även om huset var flitigt i bruk direkt på hösten 1919 väntade man till bättre väder på våren 1920 innan man målade det utvändigt. Då byggde man också en klosett, röjde på tomten och köpte en brandspruta. Vi som går på bio i huset i dag fryser ibland, lokalen är stor och dyr att värma upp. Samma sak var det redan på 1920-talet, 1923 beslutade man att köpa en ny, större, kamin.

Medlemmarna turades om att sköta vaktmästarsysslan i lokalen. Ordningsregler antogs och anslogs, men man får anta att besökarna i allmänhet skötte sig väl. Det fanns redan från början en kiosk för försäljning av biljetter och förfriskningar. 24 november 1920 var lokalen uthyrd, och i kassaboken står prydligt antecknat att man fick "Inkomst av läskedrycker, 4 kr". Några starkare varor hade man knappast till försäljning!

Men att ordna dans var inte helt okontroversiellt, förstår man av ett styrelseprotokoll från 25 maj 1931. Då höll styrelsen ett extra möte för att behandla den ansökan man gjort till Blidö kommunalnämnd om att få ha Folkets Hus öppet för dans 3 kvällar i veckan. Kommunalnämnden hade avslagit ansökan, men det struntade man i. "Efter diskussion beslöts att fortsätta dansen, hela föreningen svarar för följderna". Det

I början av 1900-talet var det här Blidös Folkets Hus. Här ordnades danser, fester, möten - massor av aktiviteter i nära femtio års tid.

var ord och inga visor! Dessutom beslöt man att "antaga det överenskomna musikkapellet".

Det lär dock ha varit ganska skumt på danskvällarna, inte förrän 1938 beslöt man att dra in elektriskt ljus och köpa armaturer.

1940 startades en socialdemokratisk ungdomsklubb på Blidö. De fick hyra Folkets Hus för 7 kr per kväll då de hade klubbmöte i samband med dans. Om de höll möte utan dans var hyran bara 4 kr, "i båda fallen med förbehåll att klubben städar lokalen efter sig".

Trots krig och oro i världen pågick aktiviteterna i Föreningen Folkets Hus som vanligt med möten, danser och filmvisningar. Men vissa gamla medlemmar avfördes ur medlemsmatrikeln i mars 1946. Det var sådana som "ej givit sig till känna inom de förflutna tio åren".

Hans Axel Wickman, Blidögård, hade hand om bioverksamheten. Han skötte också posten i Blidögård, och tycks ha varit en aktiv man på många sätt. 1951 erbjöd han föreningen att köpa 100 stolar för 8 kr/styck. Det tyckte emellertid styrelsen var för dyrt, så man beslutade att försöka förhandla ner priset till 7 kr/styck, och betala av summan med 200 kr per år.

Några år senare började föreningen få än mer ont om pengar, och man förstår att aktiviteterna undan för undan minskade i huset. Utflyttningen från Blidö hade börjat och Folkets Hus-föreningen samlade inte lika många medlemmar som tidigare. Till råga på allt hade brandmyndigheterna gjort inspektion hösten 1954 och haft anmärkningar som krävde en del reparationer. Dessutom fanns det andra reparationsarbeten som var "nödvändiga för husets fortbestånd". Men det fanns inga pengar i kassan, och eftersom "en del medlemmar

påyrkat husets försäljning ... eftersom ... huset numer ej fyller den uppgift vartill det uppfördes", beslutade styrelsen att ha ett extra möte för att höra medlemmarnas mening om en eventuell försäljning.

19 oktober 1954 hölls så ett möte där man kan föreställa sig att diskussionens vågor gick höga. H.A. Wickman, som redan skötte bioverksamheten, hade anmält sig som köpare av huset, och bjudit 4 000 kr. Flera medlemmar tyckte anbudet var för lågt, men till sist enades man att sälja huset till Wickman för 4 600 kr. Av summan var 600 kronor skuld för inventarier i fastigheten – kanske var det de 100 stolarna som inte var slutbetalda?

I november 1954 inleddes likvidationen av föreningen. Det tog dock drygt två år att avsluta räkenskaperna. 54 andelsägare fanns kvar i föreningen, och deras andelar skulle lösas in. 25 maj 1957 hölls föreningens sista sammanträde. Då återstod 1,94 kr i kassan, som användes till porto och telefonavgifter.

De flitiga medlemmarna i Folkets Hus-föreningen byggde ett rejält hus, som än i dag står och används för filmvisningar och konserter. Nästa gång du besöker bion – skänk en tack-samhetens tanke till de män som 1919 byggde huset för en ersättning av 1 kr/tim.

TEXT OCH FOTO: INGRID JACOBSSON

Protokolls- och kassaböcker från Folkets Hus-föreningen har hembygdsföreningen fått låna av Ethel Sandin-Söderman, Blidö. Hennes farfar Sigfrid Söderman var en av de första medlemmarna i Folkets Hus-föreningen. Vi tackar Ethel så hjärtligt för lånet av dokumenten!

Viskningar från ristningar

När man talar om ristningar i sten tänker man väl i första hand på vikingarnas runor. Men det finns gott om sentida ristningar i skärgården. Ulf Edlund beskriver flera stycken som han sett på sina vandringar på Björkudden på Blidö.

Runstenar finns det många av i vårt land. En är rest i Penningby där vägen svänger av ut mot Furusund. Och från runstenarna kan vi gå ett antal hundra år framåt i tiden just till Furusund. Där finns ristningen av en kompassros på en stenhäll vid Ålandsviken. Den härstammar från 1463, då danske kungen Kristian I låg för ankar där med sin flotta i väntan på förlig vind för ett erövringståg mot Ryssland.

Men nu raskt framåt flera hundra år till slutet av 1800- och början av 1900-talet. Moderna ristningar – kan det vara något? Ja, jag tycker de är både konst, kultur och historia, och de är roliga att fantisera kring. Vem ristade dem och varför?

Jag startar min promenad på Björkuddsvägen och går mot nordöst, till vägen ut mot Rådmansholmen. Jag går förbi den allmänna badplatsen och följer den lilla stigen förbi omklädningshytterna ut mot udden och de kala klipporna, slipade jämna och släta av havet. I dag ligger Svartlögefjärden lugn och solen skiner.

Just hur solen står på himlen har stor betydelse för hur lätt det är att se ristningarna. Jag hittar bokstäverna N K och året 1926, H K 1929, A Ö 1939 och Herman år 1925.

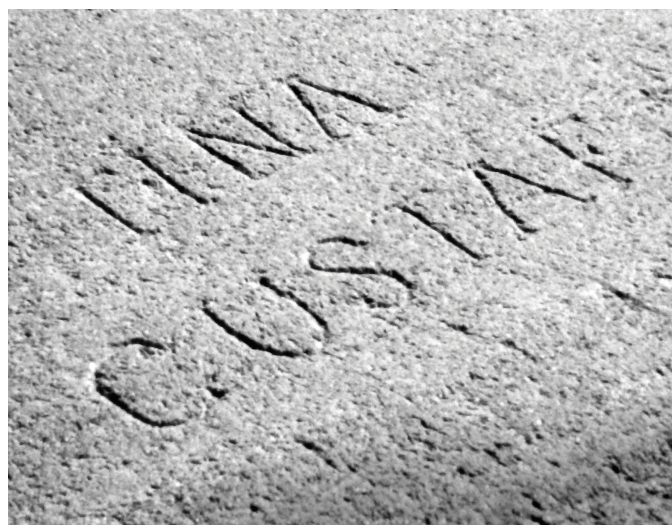

En jämförelsevis modern hållristning från 1929 finns vid Rådmansholmen på Blidö.

Min gissning är att ristningarna har utförts av fågelskyttar som legat gömda med vättarna guppande på vattnet. På Svartlögefjärden har det nog alltid funnits gott om sjöfågel.

Väntan på fågelflockarna blev kanske lång, och då kan man ha fördrivit tiden med att rista in sina initialer.

Min vandring fortsätter söderut längs stranden ner mot Björkuddens spets. Halvvägs dit ligger ett berg, mossigt och barrbetäckt. Barren är orsaken till att jag inte observerat ristningarna tidigare, trots att jag passerat här många gånger förut. Men nu har jag med mig en sopkvast, och med hjälp av den får jag fram några intressanta verk. Ett segelfartyg, tre kronor i en ring och initialerna S L plus året 1939. Årtalet och den militära ”vapenskölden”, samt allt jobb som lagts ner för att rista gör att jag tror att det legat en militärpostering på denna plats. Här låg man under kriget och spanade med kikare och vaktade kusten. Soldaterna låg förstås i tält, hur många som var förlagda här har jag ingen aning om. Men jag har hört att det fanns ett flertal posteringar i skärgården. Att några soldater lämnat kvar dessa ristningar är intressant, det var fredligt här och så förblev det.

Vad gjorde Tina och Gustaf på Björkudden? Och när ristades deras namn?

Ännu längre söderut längs strandstigen finns en enkel ristning – två namn på en vacker stenhäll: TINA GUSTAF. Jag tror att ristningen är minst hundra år. Hällen ligger i strandkanten vid fjärden med suverän utsikt, närmaste ö är Gillstugrund. Tina och Gustaf hade kanske förlovat sig, han hade tagit med hammare och mejsel och förevigade deras namn i stenen. Det var säkert sommar, sol och varmt. Dom sprang ut i vattnet, badade, skojade och glammade. Än i dag kan vi se spåren av att de var där. Det blev historia.

TEXT OCH FOTO: ULF EDLUND

Artikeln har i en tidigare version varit införd i Blidöbygden 2001.

Blidö badhusförening har det varmt och gott

En av de ovanligare föreningarna i Blidö socken, om inte den mest ovanliga, är badhusföreningen. I 70 år har man hållit bastubadandets traditioner vid liv i den lilla bastun vid kyrkans parkeringsplats.

Tanken på ett badhus vid kyrkan på Blidö initierades av socknens skollärare Edgar Schwarz på 1940-talet. 1944 bildades Blidö Badhusförening med en styrelse bestående av några av öns tongivande män och med målet att råda bot på den bristande folkhälsan, inte minst bland barnen.

Sedan premiären den 19 mars 1945 har Blidö Badhusförenings bastu varje lördag välkomnat badande (fastboende såväl som fritidsboende) och erbjudit kroppslig och själslig

En liten röd stuga i kyrkallén rymmer en fräsch bastu.

rening och social samvaro. Drygt ett 30-tal Blidöbor tecknar årsmedlemskap och man kan räkna in över 1000 badande årligen, så många är de sanningar och skrönor som avhandlats i bastun.

Bastun, som fram till 1970-talet var vedeldad, drivs idag med förnybar el och följaktligen är eldarens arbetsuppgifter enklare och består mest av städning. I begynnelsen avlönades dock eldaren med 1 kr för att under hela lördagen hugga ved och hålla elden vid liv. Klassisk är berättelsen om en av de mest hängivna som med extra noggrannhet kontrollerade temperaturen i basturummet speciellt under damernas badtid.

Under 2002 renoverade föreningens medlemmar tvagningsrummet med upparbetade medel och egna arbetsinsatser. 2014-2015 förnyades omklädningsrummet på samma sätt. Under de senaste åren har såväl bastuaggregatet som varmvattenberedaren ersatts med nya som också bekostats med egna medel.

I samband med föreningens 70-årsjubileum 2015 genomfördes en Bastuloppis lördagen den 18 juli. Den inbringade pengar till fortsatt renovering men framförallt marknadsförde vi bastun till över 50 potentiella nya badande som fick en visning av den nyrenoverade anläggningen.

Bastuloppisen 2015 gav både inkomster och nya kontakter.

Vid renoveringen har många medlemmar och styrelsen investerat talrika arbetstimmar men framförallt skall framhållas det arbete Janne Borglund i Blidögård gjort. Utan honom skulle renoveringen inte blivit så framgångsrik.

Många är de som engagerat sig i föreningens arbete sedan Edgar Schwarz dagar. Nuvarande styrelse och eldarkader med Anders Carling, Janne Grandell, Janne och Gunbritt Borglund, Lars Netterberg, Lars Andersson, Jan Nilson, Lennart Fridh, Inger Almqvist, Rita Bergkvist och vår revisor Rolf Söderlund kan tillsammans med undertecknad vittna om en stolthet att föra den rika badtraditionen vidare på Blidö.

TEXT OCH FOTO: JAN PETER BERGKVIST

Tvagningsrummet är renoverat med blänkande kakel.

Inredningen av Båtsmanstorp – att gå tillbaka i tiden

Båtsmanstorp på Blidö är unikt. Det byggdes på 1730-talet och är aldrig om- eller tillbyggt. Nu förvaltas det av Blidö sockens Hembygdsförening, och man har försökt att återskapa inredningen som den kunde sett ut för cirka 150 år sedan.

Foto: Ann-Cathrine Bonnier

Guje Engström har tillbringat många timmar i Båtsmanstorp där hon iförd kläder av gammalt snitt berättat om livet förr i tiden.

Folklivsintresserade tecknaren Guje Engström, aktiv i hembygdsföreningen, fick styrelsens uppdrag att arbeta med inredningen i torpet när renoveringen var klar för två år sedan.

– Jag började med att läsa både i böcker och på nätet om den aktuella tiden. Vi bestämde oss för att göra inredningen ungefär så som den kan ha varit på 1860-talet. Men medlemmar av den siste båtsmannens familj bodde faktiskt kvar i torpet fram till slutet av 1950-talet.

– En hel del kunskaper om möbler och föremål hade jag innan. Men nu ville jag lära mig mer om soldat- och båtsmanstorp så jag läste om flera böcker, bland andra Vilhelm Mobergs Raskens och Lubbe Nordströms Lort-Sverige. Jag läste också in mig på Husmodersföreningens historia, eftersom medlemmarna i den tidigare hade varit aktiva i att förvalta Båtsmanstorp.

Sedan började letandet efter möbler och föremål. God hjälp har Guje Engström haft av Kerstin och Gösta Roxell, som bidragit både med kunskaper och inredningsdetaljer. Kerstin Roxell arbetade i många år som hemvårdarinna på Blidö. Hon skötte om syskonen Beda och Ernst Skog, som var de sista som bodde i torpet.

– Kerstin Roxell kom ihåg mycket av inredningen, säger Guje Engström. Det var verkligen ingen lyx, snarare gällde

det för familjen att överleva. Torpet är betydligt trevligare i dag än det var på deras tid! Men vi vill ju att det ska kännas välkomnande att stiga in där när hembygdsföreningen har sina programdagar. Det ska vara som ett hem där man kan slå sig ner och använda det som finns där.

Torpet har två rum, en storstuga och en liten kammare, plus ett loft. Eventuellt sov man däruppe på sommaren. Kammaren användes som förråd.

– Man måste försöka sätta sig in i hur människorna levde, hur de lagade mat, åt, sov. Den siste båtsmannen August Sjöblom Skog och hans fru Josefina hade ju åtta barn. Hur de fick plats är svårt för oss att förstå i dag.

Foto: Ingrid Jacobsson

Kammaren användes som förråd på båtsman Skogs tid, men har nu inretts med möbler och inventarier från 1800-talet.

– Sängarna står placerade på samma sätt som Kerstin Roxell minns dem. Den ena sängen har vi stående ”uppbäddad”. Där förvarades familjens sängkläder när sängsofforna var hopskjutna för dagen. Där bredde man också ut de finaste textilier man hade.

Torpets enda rum som användes som kök, allrum och sovrum. En öppen planlösning innan det begreppet var uppfunnet! Den stora väggklockan är husets hjärta.

– Den andra sängen är bäddad utan lakan eller örngott med ett par fårskinn som täcke. Så enkelt kunde man sova förr. All inredning i torpet är hopsamlad från olika håll, men allt kommer från socknen.

Till den sängen ville Guje Engström ha en halmmadrass, men var skulle hon hitta en sådan? Gamla halmmadrasser är ju inget folk sparar på precis. Men i antik- och loppisboden vid Norrsunds färjeläge såg hon en dag ett sådant madrassvar. Boden var stängd, men Guje fick tag på innehavaren som kom och öppnade och sålde madrassvaret. Guje fick till och med pruta på det. Halm hade hon hemma, eftersom makarna Engström har får, så hon kunde direkt göra i ordning madrassen.

Guje Engström påpekar med en lätt suck att mycket gammalt glöms så fort. Gamla hantverk försvinner, det gäller att ta vara på och dokumentera också vardagshistorien medan det finns några som minns den. Därför är det viktigt att hembygdsföreningen håller kunskaperna vid liv – till exempel att karda och spinna ull, sticka strumpor samt bygga och bo fisknät.

Hembygdsföreningen har en hel del gamla redskap som skänkts av människor i bygden, som nu kommit på plats i torpet. Detaljerna är viktiga, det ska finnas en stor kista för båtsmannens längre resor och en mindre för de kortare. Spinnrock, skänk och en vagg för det minsta barnet. En spegel, en rakkniv, till och med exotiska snäckor som man kan tänka sig att båtsman Skog hade med sig hem från sin

långa resa som flottan gjorde med ångkorvetten Gefle till Sydamerika och Afrika.

– Den broderade väggbonaden med texten *Ett hem när det är gott, är livets bästa lott* hittade jag på en loppmarknad, och tyckte att den passade perfekt. Familjen Skog hade nog inte någon sådan, men den är verkligen tidstypisk.

– Typisk är också väggklockan, som tagits dit av makarna Roxell. Den är mer påkostad än vad familjen Skog hade råd med, men dess tickande är husets hjärta!

INGRID JACOBSSON

EFTERLYSNING

Det saknas fortfarande en del föremål innan Guje Engström är helt nöjd med inredningen. Vättar som användes vid sjöfågeljakt, gamla fiskeredskap samt mans- och kvinnokläder skulle behövas. Har du några av dessa saker och är villig att skänka dem till båtsmanstorpet ber vi att du hör av dig till Guje Engström på telefon 070-2526250

Blidö sockens Hembygdsförening

Verksamhetsberättelse för 2015

Verksamhetsåret inleddes med färdigställandet av föreningens Årsskrift för 2015. Ett stort antal skribenter bidrog med artiklar och foton från olika samhällen och öar inom föreningens område.

Årsmötet ägde rum i Yxlö Bygdegård den 15 mars med knappt 50 deltagande medlemmar. Föreningens ordförande Anders Sundberg berättade om det gångna årets verksamhet. Föreningsmötet fattade två principiellt viktiga beslut. Det ena var ett antal stadgeändringar som fokuserade på att föreningen skall vara mer aktiv när det gäller att knyta ihop dåtid, nutid och framtid. Ändringarna måste tas upp på ytterligare ett föreningsmöte för att bli giltiga. Det andra beslutet var att undersöka hur samarbetet mellan Hembygdsföreningen och föreningen Blidöbygden – Utveckling i Samverkan, BUS, kan utvecklas.

Anders Sundberg valdes till ordförande. Ewa Broberg, Jan Engström och Margareta Sandahl omvaldes på två år. Per Ottosson valdes till revisor med Jan Orsvärn som suppleant. Till valberedning utsågs Kjell Hellberg (sammankallande), Susanne Lippert Enquist och Thomas Alfredsson.

Efter den formella stämman berättade Sten Söderlund och Magdalena Rinaldo om skärgården ur olika aspekter.

Alla hembygdsföreningar i Norrtälje kommun var kallade till ett möte i Edsbro den 18 februari. Hembygdsföreningen skickade två representanter för att fånga upp idéer, bland annat om dokumentationssystem, och informera om föreningens verksamhet.

Stockholms Läns Hembygdsförbund firade sitt 40-årsjubileum vid Årsmötet den 28 mars på Skansen. Hembygdsföreningen representerades av fyra medlemmar. Förutom sedvanliga stämmohandlingar kunde medlemmarna delta i olika seminarier. Föreningens representanter valde att fokusera på färgval vid renoveringar

och Landskapskonventionens betydelse för arbetet i hembygdsföreningarna.

Den 23 april hade Norrtälje bibliotek ordnat en välbesökt releasefest för den första utgåvan från bibliotekets nya förlag, Lennart Janssons bok *Det var då*. Olika föreningar inbjöds att presentera sin verksamhet och deltagarna från Blidö sockens hembygdsförening ordnade ett bokbord där skrifter och kalendrar såldes.

En bygdevandring arrangerades av Hembygdsföreningen i Blidögård den 23 maj. Trots att det samtidigt var ett möte om bredbandsanslutning i området kom ett tjugotal deltagare som fick ta del av berättelser om hur byn, och användningen av dess byggnader, förändrats.

Som vanligt firades Nationaldagen den 6 juni i Almvik i ett samarrangemang med flera olika föreningar. Det började med en naturvandring och följdes av flagghissning och tal av Anders Sundberg. Hembygdsföreningen bidrog till dagen genom att hålla Båtsmanstorpet öppet. Där bjöds på dansuppvisning och serverades kaffe. Samtidigt var det vernissage för utställningen om Blidö husmodersförening.

Den 7 juni var föreningen representerad vid ett evenemang vid Vikingabyn på Storholmen. Sommarens aktiviteter presenterades och olika skrifter såldes.

Hembygdsföreningens verksamhet domineras av utåtriktade aktiviteter, de flesta med koppling till Båtsmanstorpet i Oxhalsö. (Se även rapporter från arbetsgrupperna på sid 19 - 21.) Efter att området snyggats till på en slätterdag arrangerades under sommaren sex olika aktiviteter. Först ut den 27 juni var Birgitta Angeberg Edlund som berättade om krydd- och medicinalväxter och vilken funktion de haft och har. Samtidigt var det vernissage för Guje Engstöms utställning om hur livet i Båtsmanstorpet såg ut i slutet av 1800-talet.

Kaffe i solskenet smakade bra när man fått sitt antika föremål värderat av experterna vid bordet under partytältet på Antikrundan. Arrangemanget är en succé som bara växer.

Lördagen därpå hölls Blidös egen Antikrunda med den största publiktillströmningen under sommaren, närmare 100 personer. Då kunde man få antikviteter bedömda och kommenterade av professionella värderingsmän från Bukowskis; Lars Gundberg med medhjälpare.

Lördagen den 11 juli kom Kulturföreningen Carolinen från Norrtälje på besök. Föreningsmedlemmar i karolineruniform bjöd på våfflor och kolbullar. Några spel och lekar fanns också att tillgå för stora och små.

För att inte krocka med andra aktiviteter förlades ett par av sommarens programpunkter till onsdagar. Den 15 juli visade Ewa Broberg med flera hur man tovar och spinner ull från öns får.

Biodling stod på programmet följande onsdag när Gideon Önnestam berättade om bisamhällen och bjöd på nyslungad honung.

Sista programpunkten vid Båtsmanstorpet för sommaren var när Rolf Nilsson den 1 augusti visade upp föreningens roddsump Beda och modeller av andra skärgårdsbåtar. Detta var ett led i att öka förståelsen för hur Blidöbygdens befolkning tog sig fram på sjön förr i tiden.

Allmogebåtsdagen ägde rum den 22 augusti. Deltagarna tävlade både om snabbaste rodden respektive seglingen och om den mest tidstypiska klädseln och utrustningen. Efter seglingen var det gemensam lunch för deltagarna och prisutdelning på Blidö Hamnkrog. Arrangemanget fungerade bra och gav en liten vinst. Men eftersom antalet deltagare var färre än tidigare år kommer formerna för genomförandet att ses över.

Den 20 september var det dags för Stockholms Läns Hembygdsförbunds "Budkavle" som i år arrangerades av Brännkyrka och Hägerstens hembygdsföreningar. Denna typ av arrangemang är inspirerande och ger upphov till nya idéer. Tre representanter för Blidö sockens hembygdsförening deltog i den mycket välarrangerade Budkavlen.

Hembygdsföreningens Höstmöte ägde rum i Sockenstugan den 31 oktober. Ordföranden Anders Sundberg inledde med att informera om föreningens verksamhet och planer. Författaren Gunnar Lind berättade sedan om sitt projekt med en bok om Rysshärjningarna 1719. De två filmerna om den nyss bortgångne skärkarlen Gösta Söderman visades som avslutning på mötet.

I enlighet med beslut på Årsstämman 2015 att undersöka hur samarbetet mellan Hembygdsföreningen och föreningen Blidöbygden – Utveckling i Samverkan, BUS, kan utvecklas, har ett antal möten hållits under sommaren mellan föreningarnas representanter. De resulterade i att styrelsen för BUS kallade representanter för sina

föreningsmedlemmar till möte den 1 november. Mötet beslutade att BUS ordnar en workshop i januari 2016 för att identifiera projekt som föreningen kan driva och som skall utgöra basen i en ny verksamhetsplan.

Julmarknaden i Almvik ägde som vanligt rum den första lördagen i december, i år den 5 december. Föreningens representanter sålde 2016 års almanacka med stor framgång, drygt 100 stycken. Temat den här gången var missionshus och andra sakrala byggnader. Göte Lagerkvist hade med hjälp från olika håll lyckats leta reda på både in- och utvändiga foton av olika byggnader. Även kartor, Årsskrifter och det pinfärska senaste numret av Öskaret fanns till försäljning. Samtidigt var Båtsmanstorpets öppet med en mycket uppskattad servering av glögg och pepparkakor för 70-talet besökare.

En strävan har varit att få kontakt med skola och förskola. Klasser från Köpmanholms skola har besökt Båtsmanstorpets och förskolans barn har både satt och skördat potatis i Båtsmanstorpets trädgårdsland.

Båtsmanstorpets inredning har under året utvecklats vidare efter förra årets rejäla ansiktslyftning. Guje Engström har letat reda på ytterligare tidstypiska möbler och föremål.

Olika klädesplagg typiska för den siste båtsmannens familj har under Ewa Brobergs ledning tillverkats efter modeller från museer med mera. Syftet är att ytterligare konkretisera livet i Båtsmanstorpets.

Fähuset har försetts med en ny dörr och ett nytt fönster. Logen har städats ur för att förhoppningsvis ge plats för utställningar och för olika föremål som är relevanta för bygden.

Ett antal filmade intervjuer har gjorts med personer som bott länge i Blidöbygden och vars hågkomster och reflektioner är viktiga att dokumentera. Dessa, och tidigare intervjuer, kommer så småningom att sammanställas på DVD-skivor.

En studiecirkel för släktforskning genomfördes under hösten i Göte Lagerkvists regi med 5 deltagare. Gruppen har bland annat besökt Norrtäljes stadsarkiv.

Representanter för föreningen har under hösten deltagit i föreläsningsserien *Samlingar* som anordnats av Norrtälje museum. Frågeställningen var *Vad skall vi spara på*, något som är högst aktuellt för en hembygdsförening.

Hembygdsföreningen har också fått med en representant i den Skärgårdsgrupp som är en del av Stockholms Läns Hembygdsförbund. Detta gör det möjligt att både hämta inspiration från andra hembygdsföreningar i skärgårdsmiljö och att marknadsföra Blidöbygdens aktiviteter. Sedan tidigare är Hembygdsföreningen också med i länsförbundets Kulturväxtgrupp och Barn- och ungdomsgrupp.

Styrelsen har under året haft 8 protokollförda sammanträden. Antalet betalande medlemmar vid årsskiftet 2014/15 var 199 personer. Föreningens ekonomi är god, se särskild resultat- och balansräkning.

Planer för 2016

Resultatet av höstens planering är att verksamheten under 2016 kommer att fokusera på ett antal områden. De är:

- Inventering av intressanta kulturarvsmiljöer som bör beskrivas och människor som kan intervjuas.
- Fortsatt utveckling av sommarprogrammet vid Båtsmanstorpets.
- Ytterligare insatser för torpets inredning med tidsenliga föremål etc.
- Inrättande av ett digitalt och sökbart arkiv för bilder, texter och övrigt material i föreningens ägo. Även arkiv som tillhört Birger Ahlén och Bo Wiklund skall säkras för framtida åtkomst.
- Prioritering av frågeställningar och aktiviteter som knyter ihop dåtid, nutid och framtid.
- Rekrytering av fler fast- och fritidsboende samt yngre personer till föreningen, inklusive nya kontakter med skola och förskola.
- Förbättrad marknadsföring av föreningens aktiviteter och arbete.

*Slätterdag vid Båtsmanstorpet.
Åldermannen Gösta Roxell vet
hur man hanterar en lie.*

Arbetsgrupper och ansvariga

Programverksamhet: Ewa Broberg.

Allmogebåtsdagen: Rolf Nilsson.

Båtsmanstorpet: Jan Engström - byggnader,
Birgitta Angeberg-Edlund - trädgård och Guje
Engström - interiört.

Kartgruppen: Göte Lagerkvist.

Digitalt bild-och dokumentarkiv: Göte Lagerkvist
och Rolf Nilsson.

Intervjuer: Göte Lagerkvist.

Allmogekläder: Ewa Broberg.

Bygdevandringar: Anders Sundberg.

Marknadsföring: Rolf Nilsson.

Rekrytering: Lars Jacobsson och Rolf Nilsson.

Kalendarium 2016, preliminärt

Årsmöte lördag 19 mars kl 13.00 i Yxlö
Bygdegård, Yxlan.

Nationaldagsfirande måndag 6 juni i samarbete
med övriga föreningar.

En bygdevandring i Stämmarsund eller annan
plats planeras. Dag ej bestämd.

Sommarprogram vid Båtsmanstorpet med start
lördag 2 juli och fem veckor framåt.

Allmogebåtsdag lördag 20 augusti (preliminärt) i
Stämmarsund.

Höstmöte lördag 5 november. Lokal och
program annonseras senare.

Arbetsgrupperna rapporterar

Antikrunda, allmogebåtssegling, släktforskning, slätter - arbetsgrupperna i hembygdsföreningen har varit aktiva. Här får vi rapporter från de ansvariga.

Programgruppen

Huvudsyftet med sommarens programverksamhet vid Båtsmanstorpet har i första hand varit att göra torpet till en mötesplats för fastboende, sommarboende och tillfälliga besökande på Blidö. Vi vill locka med roliga och intressanta teman för att gästerna ska komma samman, kanske lära känna sin granne samt utbyta kunskaper och erfarenheter med varandra.

En av huvuduppgifterna för en hembygdsförening är att bevara och vårda gammal kunskap men också att lära ut ny kunskap. Dessutom ska man öka engagemanget för den egna bygden. Ett sätt att genomföra detta är sommaraktiviteterna vid torpet.

Intresset har varit stort och besökarna har varit många. Detta har varit mycket stimulerande för oss som planerat programmet. Mer om aktiviteterna finns att läsa i verksamhetsberättelsen på sid 16-19.

Det har också varit permanenta utställningar om *Den siste båtsmannen August Sjöblom Skog*, om husmodersföreningen på Blidö: *Krig – och vad gjorde kvinnorna?* samt *10 personer i ett rum*.

Det finns ännu mycket mer att utforska och lära av. Kontakta gärna någon i styrelsen om du har förslag på andra teman att presentera vid Båtsmanstorpet kommande sommar.

EWA BROBERG

Allmogekläder

Gruppen bildades för att i studiecirkelform återskapa traditionella vardagskläder från Blidöbygden och i synnerhet kläder som båtsmannen med fru klädde sig i under tidsperioden kring 1880-1900.

Båtsmanstorpet genomgick en omfattande restaurering under ett antal år. Många ideella krafter bidrog till det fina resultatet.

Nästa projekt blev att möblera torpet till att få en autentisk atmosfär från sent 1800-tal. Även detta utfördes med ideellt arbete.

Sedan återstod att bosätta torpet med en båtsman och hans hustru. Kläder lånades bland annat från Skansen, Karlskrona sjöfartsmuseum och Hembygdsföreningen Eriks Kulle. Kläderna fotograferades, mönster skapades, tyg inhandlades och sedan trampades symaskinerna igång.

Under ett par års tid har ett glatt gäng kvinnor från bygden träffats regelbundet för att återskapa kläder till båtsmannen August Sjöblom Skog och hans hustru.

Hittills har vi klätt upp båtsmanshustrun med kjol, blus, förkläde och huvudduk. Båtsmannen har blivit klädd i storväst, skjorta, byxor och hängslen när han var på land och sjömansskjorta och löskrage då han tjänstgjorde till sjöss. Sjömansbussarong och sjömansbyxor är på gång. En storväst att användas vintertid på land är också på gång. Det sägs att en man i skärgården inte blir en riktig karl förrän han byggt sin första båt, bär storväst och spottar brunt.

EWA BROBERG

Båtsmanstorpet - interiör

Under året som gått har den fasta inredningen i båtsmanstorpet kommit på plats.

Inredningsdetaljerna har noga valts ut och alla har sin funktion. Berättelsen om båtsmannen och hans fru finns beskrivna i torpets stuga. I kammaren finns en utställning om Blidös husmodersförening och dess intressanta förhistoria. Loftet har inretts till ett enkelt förrådsutrymme. Torpet har varit öppet alla sommarens programdagar. Jag har hela tiden funnits på plats och guidat. Förutom ordinarie öppetdagar har några enskilda visningar ägt rum.

GUJE ENGSTRÖM

Båtsmanstorpet - byggnaden

Under senare delen hösten 2014 och början 2015 färdigställdes en ny entrétrappa till torpet av Birger Norman och Gösta Roxell. Trappan, som är stadig och försedd med handräcken, har bestukits med trätjära. Den ger en bättre tillgänglighet till huset för gamla och funktionshindrade.

Under året har underjordisk vattenledning dragits till knuten på torpet och ett nytt pumphus har byggts.

Gistgård har satts upp utmed gärdesgården till vänster om entrén.

Arbetena med att lägga nytt undertak på fähuset, läktning och täckning med tegel har avslutats under året. Nya vindskivor ochnockbräda är påsatta och strukna en gång med trätjära. Arbetena har utförts av Jan Engström. Vidare har Birger Norman byggt dörr och satt in fönster i den nedre delen av fähuset. Skullen har i höst röjts ur och städats. Avsikten är att kunna använda skullen till utställningar.

Renovering har påbörjats av uthus, byte av golv och hyllinredning, samt av toaletten.

Gösta Roxell har tillverkat ett kraftigt lock för att täcka den öppna brunnen.

Traditionsenlig slåtter genomfördes sista veckan i juni. Höet lades upp i två hässjor och togs senare om hand för att bli fårfoder till vintern.

JAN ENGSTRÖM

Båtsmanstorpet - trädgården

Sommaren 2015 var svår för växterna i torpets köksträdgård. Regnet i början av sommaren gjorde att det växte dåligt. Visningen av kryddlandet 27 juni regnade praktiskt taget bort, men ett antal intresserade kom i alla fall.

Grunden i kryddlandet är vissa fleråriga växter som salvia, timjan, flera sorters mynta och citronmeliss, men jag fyller på med nya varje år. 2015 planterade jag bland annat dragon, fänkål

och citrontimjan. Jag har också funderingar på att utöka landet med exempelvis ärtor och morötter.

Kontakt togs med förskolan Uteleken på Bromskärsvägen. Barnen och pedagogerna bjöds in till visning av trädgården och torpet. De fick också saft och bullar, ett mycket uppskattat besök.

I samband med visningen fick 5- och 6-åringarna sätta potatis. Från höstkanten kom hela förskolan tillbaka för ett nytt besök, och de som satt potatis fick då vara med och ta upp dem, samt fick en påse potatis med hem. Denna aktivitet blev mycket populär, och den kommer vi att fortsätta med.

BIRGITTA ANGERBERG-EDLUND

Släktforskning

Släktforskningsgruppen har haft några möten under hösten 2015. Efter en säsongs uppehåll samlades deltagarna igen. Det är inte minst en social verksamhet att träffas och utbyta tankar om släktforskarframsteg. Deltagarna i gruppen är eniga om att det blir mera gjort då än om var och en ska sitta ensam och leta framför datorn. Gruppen har också gjort ett besök på Stadsarkivet i Norrtälje, där man fick utförlig information om vad som kan hittas i arkivet och hur man söker. Planerna är att fortsätta träffas under våren 2016. Är du intresserad av att komma med, kontakta föreningen på e-post infobshbf@gmail.com. Du behöver inte kunna någonting om släktforskning, det viktiga är att du har intresset att lära dig. En bra början är att läsa släktforskaren Pelle Lindkvists blogg om Blidö socken och Blidöbor. Den hittar du här: <https://blido.wordpress.com/>

GÖTE LAGERKVIST

Intervjuer

Hans Hoppe och undertecknad har gjort intervjuer med intressanta personer i Blidö socken.

Intervjuerna filmas, och görs efter en mall där man arbetar i två steg för att få en likartad bild av de som intervjuas. Steg ett är att intervjupersonerna får berätta om sin egen barndom, utbildning, familj och boplatser. Steg två är att få deras allmänna berättelser om livet i skärgården. Under hösten har två personer intervjuats, Stig Jidstrand och Sonja Bergdal, båda med intressanta liv i skärgården. Intervjufilmerna lagras på DVD-skivor för arkivering.

GÖTE LAGERKVIST

Arkiv

Styrelseledamöter i Blidö sockens hembygdsförening har följt en föreläsningsserie om arkivering och insamlingar av bilder, föremål och skrifter, ordnad av Norrtälje museum. Vi har lyssnat på föreläsningar om *Gallring i hembygdsmuseernas samlingar*, *Samtidsbild – att samla in fotografier*, *Framtidens arkiv i "internetmolnet"* samt *Föremålsvård och bildsamlingar*. Föreläsningsserien avslutades med ett panelsamtal: *Vad ska vi spara på*, med deltagande av samtliga föreläsare.

En slutsats man kan dra är att det säkraste sättet att bevara foton och texter är fortfarande på papper. Norrtälje kommun har ingen möjlighet att ta emot digitala arkiv. Digitala samlingar ska lämnas in på CD eller USB-minne i kuvert tillsammans med pappershandlingar. Vill man få tillgång till digitala original måste man leta i arkivet efter kuverten. Rekommendationen blir att än så länge fortsätta att skriva ut och arkivera.

GÖTE LAGERKVIST

Almanackan

Blidö sockens hembygdsförening vill rikta ett stort tack till alla som bidragit med bilder och text till vår Almanacka, inte minst Norrtälje Stadsarkiv och vår mångårige medlem Sven Österman, Gräskö. Temat för 2016 är Missionshus och församlingshem. Liksom tidigare år, då vi bland annat har haft skolhus och affärer som teman, har det varit ett omfattande letande efter gamla bilder.

Ambitionen är att kunna visa byggnaderna både från utsidan och insidan, vilket lyckades i de flesta fall.

GÖTE LAGERKVIST

Har du missat att köpa årets almanacka kan du beställa den på infobshf@gmail.com. Pris 100 kr.

Allmogebåtsdagen

Den tredje lördagen i augusti samlades allmogebåtsägare och intresserade för en uppvisning och tävlingar vid Stämmarsund. Det var för 8:e året i rad som Blidö sockens Hembygdsförening och Helmis Vänner anordnar den här festen för Allmogebåtsintresserade.

Trots de svaga vindarna blev årets segling en av de snabbaste. Den gotländska tvåmanningen Helga med hemmahamn i Latrinviken på Blidö segrade i segeltävlingen och tog även hem totalpriset, där tidsenlig klädsel bedöms. I roddtävlingen tog skötbåten Emvika hem segern.

Blidö sockens Hembygdsförenings roddsump Beda, byggd i Sikmarö 1899, deltog i roddtävlingen.

Den kalla och våta sommaren gjorde tyvärr att många av de vanliga deltagarna inte hade sina båtar redo.

ROLF NILSSON

BLIDÖ SOCKENS HEMBYGDSFÖRENING

Styrelse och övriga förtroendevalda från årsmötet 2015 till årsmötet 2016:

Anders Sundberg (ordf) Tel: 0176 – 826 41 Mobil: 070 – 340 17 95

Ewa Broberg (v.ordf) Tel: 0176 – 820 22 Mobil: 070 – 738 20 28

Birgitta Angeberg-Edlund (sekr.) Tel: 0176 – 412 91

Jan Engström (kassör) Mobil: 070 – 594 24 46

Lars Jacobsson Mobil: 070 – 377 54 11

Rolf Nilsson Mobil: 070 – 899 49 63

Margareta Sandahl Mobil: 070 – 826 68 72

Göte Lagerkvist, adjungerad Tel: 0176 – 826 10 Mobil: 070 – 540 04 33

Gösta Roxell, repr Oxhalsö byalag, eftertr. under 2015 av Åke Roxell, 070 – 216 30 98

Hans Lindstedt Tel: 0176 – 821 81 (suppleant Oxhalsö byalag)

Webbansvarig:

Rolf Nilsson Mobil: 070 – 899 49 63

Revisor:

Per Ottoson Tel: 0176 – 820 27

Revisorsuppleant:

Jan Orsvärn Tel: 0176 – 810 98

Valberedning:

Kjell Hellberg Mobil: 070 – 798 12 26

Susanne Lippert Enquist Mobil: 070 – 819 95 56

Tomas Alfredsson Mobil: 073 – 344 22 14

